

6. 6. Кравчук В. В., Кравчук О. В., Туровець Ю. М. Застосування судово-ветеринарної експертизи під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. *Криміналістичний вісник*. 2015. № 2 (24). С. 109–114.

7. 7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

8. 8. Александренко В. В. Поняття та способи жорстокого поводження з тваринами. *Юридична наука*. 2015. № 6. С. 116–120.

Сидоренко Тимур Ігорович,

здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального права
та кримінології навчально-наукового
інституту права та психології Національної
академії внутрішніх справ

КВАЛІФІКАЦІЯ УМИСНОГО НЕВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ АБО ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

Кримінальна правова кваліфікація розглядається як фундаментальне поняття в кримінально-правовій теорії, а також слідчій та судовій практиці. Тому вона є визначальним питанням здійснення кримінального провадження, одним з основних етапів (стадій) застосування кримінально-правової норми [10, с. 140–158]. У науці кримінального права та слідчо-судовій практиці питання кваліфікації має вагомe значення, оскільки правильна юридична оцінка вчиненого особою діяння або її посткримінальної поведінки є необхідною умовою досягнення законності під час відправлення правосуддя у зв'язку з проведенням кримінального провадження. Помилка у кваліфікації може потягти за собою необґрунтоване засудження особи, або необґрунтоване її виправдання, або застосування до винного норми КК України, яка не містить усіх кримінально-правових ознак вчиненого діяння чи посткримінальної поведінки особи [7, с. 10].

У зв'язку з тим, що умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК України) було криміналізовано 13 квітня 2012 року, однак судової практики за цим кримінальним правопорушенням не так і багато, то під час розкриття особливостей кваліфікації зазначеного кримінального правопорушення ми будемо керуватися загальними правилами кримінально-правової кваліфікації.

Зазначена кримінально-правова норма сприяє потерпілому отримувати гарантування захисту своїх прав і законних інтересів у випадку, коли особа, що вчинила кримінальне правопорушення і

завдала збитків чи шкоди, починає уникати виконання обов'язків, передбачених укладеною між сторонами угодою про примирення.

Існують різні наукові позиції щодо кваліфікації діянь передбачених ст. 389-1 КК України. Зокрема, деякі позиції щодо кваліфікації є спірними, наприклад, В. В. Неділько, М. Г. Арманов зазначають, що завдяки системному тлумаченню вказаних норм поряд з нормами, закріпленими у ст. 471 та 472 КПК України, у разі укладення процесуальної угоди на обвинуваченого покладається не тільки обов'язок дати згоду на призначення зазначеного в угоді покарання, а й обов'язок його відбутися (виконати у разі призначення штрафу). Вчені пропонують з метою уникнення необхідності тлумачення закону замінити у ст. 471 та 472 КПК України поняття «призначення покарання» на родове – «застосування покарання» [4, с. 97].

Щодо питань кваліфікації вчені пропонують для уникнення неоднакового застосування кримінального законодавства закріпити відповідні діяння як кваліфіковані склади кримінального правопорушення, передбаченого ст. 389-1 КК України, зокрема, включити до ст. 389-1 КК України другу та третю частини, у яких має бути передбачена відповідальність за невиконання процесуальних угод шляхом ухилення від покарання, не пов'язаного із позбавленням волі, та шляхом ухилення від покарання, пов'язаного з обмеженням чи позбавленням волі, або шляхом порушення режиму відбування цих видів покарання [4, с. 98].

Обґрунтовуючи свою позицію тим, що жодна зі статей 389–395 КК України не відповідає ступеню суспільної небезпеки вчиненого діяння у разі самостійного застосування; суспільна небезпека невиконання процесуальної угоди у будь-який спосіб, окрім ухилення від покарання, значно нижча, ніж її невиконання саме таким чином; разом із тим ухилення від покарання, на вид і розмір якого вплинули медіаційні процеси та яке призначене з урахуванням інтересів засудженого, за погодженням з ним, є більш суспільно небезпечним діянням, ніж ухилення від покарання, імперативно визначеного судом [4, с. 94–98]. Тому, на їх переконання, вчинене має оцінюватись як сукупність умисного невиконання процесуальної угоди та одного зі злочинів, передбачених ст. 389, 390–395 КК України. При цьому науковці пропонують [4, с. 97–98].

Слушно зазначає М. І. Витязь, що ухилення засудженого від відбування покарання, призначеного вироком, яким затверджено угоду, повністю не охоплюється ст. 389-1 КК України, адже ухилення від відбування узгодженого покарання насамперед має розглядатися як інший самостійний злочин проти правосуддя, який пов'язаний з ухиленням від відбування відповідного покарання (статті 389, 390 та 393 КК України тощо). Такі дії, на думку науковця, слід розглядати як ідеальну сукупність двох злочинів проти правосуддя: ухилення від

відбування покарання та умисне невиконання угоди про визнання винуватості у скоєнні злочину. При цьому спосіб умисного невиконання угоди сам по собі є злочином, а тому виникає класична ідеальна сукупність двох злочинів, що, на думку науковця, не порушує одного з основоположних принципів кримінального права «*non bis in idem*», закріпленого у ст. 61 Конституції України [1, с. 91].

Про недопустимість подвійної інкримінації при кваліфікації щодо досліджуваної норми наголошують В. І. Тютюгін та О. О. Книженко. Так, кримінальна відповідальність за умисне невиконання угоди, відповідальність за яке передбачена ст. 389-1 КК України, має наставати лише у разі невиконання взятих на себе зобов'язань, зумовлених угодою, а не узгодженого у відповідній угоді покарання [2, с. 77]. Якщо особа ухиляється від покарання, до якого вона була засуджена на підставі угоди про примирення (ст. 471 КПК України) або про визнання винуватості (ст. 472 КПК України), вчинене охоплюється ознаками злочину, передбаченого ст. 389 КК України, і додаткової кваліфікації за ст. 389-1 КК України не потребує [3, с. 603; 6, с. 51–53].

Вчений М. І. Хавронюк обґрунтовує, що стаття 389-1 є зайвою у КК України. Оскільки змістом угоди про визнання винуватості завжди є узгоджене покарання. Тому якщо невиконання угоди – це ухилення від покарання, то за таке діяння кримінальна відповідальність уже передбачена статтями 389 і 390 КК України [8]. Якщо ж під невиконанням угоди розуміти невиконання обов'язків підозрюваного (обвинуваченого) щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, то така співпраця, як правило, закінчується, а не починається з вироком суду (починається вона тоді, коли на стадії досудового розслідування цього забажав сам підозрюваний) [8].

Цікавою і слушною є думка Л. М. Палюх, що виходячи з положень КПК України, у ст. 389-1 КК України йдеться про невиконання засудженим таких обов'язків, покладених на нього вироком суду, якими затверджена угода про примирення або про визнання винуватості: відшкодувати шкоду, завдану кримінальним правопорушенням; вчинити дії, не пов'язані з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого; співпрацювати у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою, зокрема, надавати показання про обставини, що викривають інших осіб, які брали участь у скоєнні злочину (лише у тих випадках, коли в угоді про визнання винуватості було закріплено обов'язок і після постановлення вироку співробітничати з органами досудового розслідування) [5, с. 220]. Обов'язок засудженого відбути покарання, призначене вироком суду, визначений законом і не має взагалі чи додатково підтверджуватися угодою у кримінальному провадженні.

На думку вченої ухилення засудженого як від відбування покарання, призначеного на підставі угоди, так і від обов'язків, покладених на нього судом у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням, не становить форм невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості [5, с. 220].

Зважаючи на це, вчена пропонує для уникнення можливих різнотлумачень з метою забезпечення відповідності норми такому аспекту принципу верховенства права, як правова визначеність, видається доцільним у кримінально-правовій нормі про відповідальність за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості передбачити вказівку на те, що у ній ідеться про умови угоди про примирення чи про визнання винуватості в частині, що не стосується призначеного засудженому покарання та обов'язків, що покладаються на засудженого, звільненого від відбування покарання з випробуванням [5, с. 220].

Список бібліографічних посилань

1. Витязь М. І. Чи запрячає стаття 389-1 КК України в частині угоди про визнання винуватості? *Юридична Україна*. 2014. № 8. С. 89–93.
2. Книженко О. О. Кваліфікація ухилення від покарання, узгодженого сторонами. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. № 3 (55). С. 77–85.
3. Кримінальне право України: Особлива частина : підруч. / Ю. В. Баулін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2015. 680 с.
4. Неділько В., Арманов М. Юридична оцінка невиконання засудженим процесуальних угод шляхом ухилення від відбування покарання. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. № 1(53). С. 93–100.
5. Палюх Л. М. Проблеми кваліфікації умисного невиконання засудженим угоди про примирення або про визнання винуватості. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 4. С. 217–221.
6. Тарасенко О. С. Шляхи розв'язання системних проблем у сфері забезпечення інформаційної безпеки держави як складової національної безпеки України. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 21 бер. 2025 р.); у 2-х ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. Ч. І. С. 51–53.
7. Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. Харків : Право, 2018. 368 с.
8. Хавронюк М. І. «Правопрокурорія», або Деякі проблеми угоди про визнання винуватості. URL: http://www.zakonoproekt.org.ua/pravoprokuroriya_abo-deyaki-problemy-ughody-pro-vyznannya-vynuvatosti.aspx.

9. Холодило П. В. Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості : дис.. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. акад. внут. справ. Київ, 2017. 296 с.

10. Borysov, V., Shakun, V., & Babanina, V. (2022). Aplicación de los principios constitucionales en la legislación penal de Ucrania. *Revista De La Universidad Del Zulia*, 13 (38), 140–158. DOI: <https://doi.org/10.46925/rdluz.38.10>. URL : [file:///C:/Users/User/Downloads/Dialnet-ApplicationOfConstitutionalPrinciplesInCriminalLeg-8810143%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Dialnet-ApplicationOfConstitutionalPrinciplesInCriminalLeg-8810143%20(1).pdf)

Смаглюк Олександр Володимирович,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;
Ковач Дмитро Васильович
аспірант кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ПРО ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ ТА ЇХ ПЕРЕВИЩЕННЯ

21 лютого 2014 року Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації до національного законодавства положень статті 19 Конвенції ООН проти корупції» з Кримінального кодексу України (далі – КК) до розділу XVII Особливої частини КК були внесені істотні зміни [4].

Так, серед інших змін до КК, зі ст. 364 КК було виключено частину третю, якою встановлювалась відповідальність за дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені працівником правоохоронного органу, з одночасною криміналізацією частини таких діянь новою редакцією ст. 365 КК України в межах перевищення влади або службових повноважень; також з КК була виключена ст. 365-1, яка передбачала відповідальність за перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми.

Отже, на перший погляд на сьогоднішній день перевищення влади або службових повноважень службовою особою (за винятком працівників правоохоронних органів) та службовою особою юридичної особи приватного права є декриміналізованим. Проте, дотепер існує дискусія з приводу співвідношення понять «зловживання повноваженнями» і «перевищенням повноважень». На думку В.О. Навроцького вчинення службовою особою діяння у межах своєї компетенції або поза межами компетенції є ключовою ознакою для розмежування злочинів, передбачених ст. 364 та ст. 365. Для перевищення влади або службових повноважень характерним є явний